

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an20 coroane.
Pe jumătate de an10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Vasile Mangra

Luni, în 1/14 Octomvrie a. c. la orele 9 a. m., a încetat din viață în Budapesta Arhiepiscopul și Mitropolitul Vasile Mangra, consilier intim al Maj. Sale, membru al casei deputaților, etc.

S'a stins o viață sbuciumată și petrecută în lupte și frământări continue. Bunul Dumnezeu l-a chemat la odihnă de veci în zilele istorice, în preajma marilor prefaceri, prin cari trebuie să i-se pregătească și asigure și neamului și bisericii noastre străbune viitorul, pentru care au luptat, jefit și sângerat cei mai buni ai săi. Părăsește această lume a deșertăciunilor și a luptelor, de multeori fără rost și raport cu rezultatele obținute, după o păstorire de abea doi ani, în care avem să înregistrăm ca în epoca calvinizatoare acțiuni adânc tăietoare în autonomia noastră bisericească și proceduri umilitoare pentru demnitatea noastră de cetățeni credincioși tronului și gliei strămoșești. Lasă vădov scaunul mitropolitan al bisericii noastre autocefale între grele stări și împrejurări, dar și pline de speranțe într'un viitor mai bun și fericit pentru noi și urmașii nostri. Forul dumnezeesc, care va lua în seamă chivernisirea cu talanții și istoria nepreocupată, care va judecă faptele celor, pe cari soarta i-a pus în poziții cu răspundere pentru instituțiunile, ce au menirea a conversa și promovă bunurile sufletești ale unui popor, își va rosti sentința sa și asupra activității din viața publică a răposatului arhiepiscop și mitropolit. Noi contimporanii ca creștini ne supunem orânduelilor prevedinței dumnezești și rugăm pe Dumnezeu, să-l odihnească și să-l ierte.

Date biografice: Arhiepiscopul și mitropolitul Vasile Mangra s'a născut la 25 Maiu 1850 în comuna Săliște-Săldăbagiu, din comitatul Bihorului. Studiile elementare le-a făcut în comuna natală și în școala maghiară din Gyanta, iar cele secundare în Beiuș și Oradea-mare. Cu începerea anului școlar 1869—70 e primit de elev al institutului teologic diecezan din Arad. Ca student în teologie e cola-

borator, mai apoi redactor, la foaia „Speranța” organul societății de lectură a teologilor. După terminarea cursurilor clericale, la finea anului școlar 1871—2, ascultă un an științele iuridice la academia de drepturi din Oradea-mare. Cu începerea anului școlar 1875—6 e numit de profesor la institutul teologic din Arad, în care calitate la anul 1878 e ales și întărit în mod definitiv. În anul următor 1879 intră în cler și primi — la 6 August — chipul cel mic al tagmei monahale din mâinile arhimandritului Corneliu Jivcovi egumenul mănăstirii Hodoș-Bodrog și în curând — la 10 Septemvrie — treapta diaconiei, iar la 1 Ianuarie 1880 e hirotonit într'u presbiter.

După pensionarea catihetului și directorului de pie memorie Ioan Russu i-se încredințează — în calitate de director substituit — conducerea institutului pedagogic-teologic diecezan, care oficiu îl purtă din 1 Martie 1882 până la începutul școlar 1883—84, când fu absolvat. Pe lângă activitatea ce o desfășură ca profesor, predând cursurile de istorie și dreptul bisericesc, e activ și pe terenul ziaristic și literar. Colaborează, iar dela 21 Februarie (5 Martie) 1874 redactează „Lumina” organul oficial al dieceziei. Înființându-se la anul 1877 în locul „Luminei” foaia „Biserica și Școala”, e redactorul — în anii 1877—8, — mai apoi colaboratorul acestui nou organ oficial al diecezei noastre.

Tot pe acest timp intră și în vârtejul luptelor politice naționale și prin activitatea aprigă și intrasigentă, ce o desvoaltă pe acest teren, ajunge în curând la un rol conducător în toate manifestațiunile naționale și bisericești ale aradanilor. În politica „memorandistă”, ce se inaugură prin hotărîrea conferinței naționale din 20 Ianuarie 1892, de a prezentă fără amânare la monarhul un memorandum al Românilor din Transilvania și Ungaria, avu un rol însemnat. Cutrieră părțile arădane, agită și câștigă aderenți pentru marea mișcare națională. Luă parte în deputațiunea, ce se duse cu memorandumul la Viena. Reîntors din Viena fu ținta unor demonstrații pe

stradă și în localurile publice din Arad, trecând înaintea opiniei publice maghiare de cel mai periculos agitator și de cel mai înverșunat inamic al statului și al națiunii maghiare. Pentru ținuta sa „anti-patriotică” e luat la țintă și din partea guvernului, la cererea și insistința căruia consistorul eparhial din Arad îl absolvă — cu 1 Septemvrie 1893 — dela catedră, dar îl lasă în beneficiul avut.

După depărtarea sa dela institut nu primește nici o funcțiune bisericească, nici nu se retrage la mănăstire, ci se pune cu totul în serviciul politice militante. În luptele politice, ce urmară după procesul memorandumului e presidentul comitetului nou al partidului național, chemat a ține locul comitetului vechiu întemnițat. În aceasta poziție de încredere după interzicerea funcționării partidului pune la cale convocarea și ținerea — la 16/28 Noemvrie 1894 — adunării populare din Sibiu, iar după disolvarea — la 6 Ianuarie 1895 — a partidului național român congresul naționalităților, ținut la 10 August 1895 în Budapesta. La alegerea de episcop din 1899 sprijinește cu soții săi de principu, grupați în jurul „Tribunei poporului”, ziarul ce se înființă la Arad la anul 1897, alegerea vicarului Iosif Goldiș de episcop al Aradului. Episcopul Goldiș ajuns în fruntea dieceziei, îl instituie de referent ajutător în senatul bisericesc, și îi încredințează în anul 1900 redactarea foii „Biserica și Școala”, iar la 25 Decemvrie 1899 îl hirotonește într'u protosincol. Sinodul eparhial din 1900, în ședința din 22 Aprilie (5 Maiu), îl alege — cu toată opoziția protopopilor bihoreni — de vicar episcopesc în districtul consistorial din Oradea-mare.

În primăvara a. 1902 devenind vacant — prin moartea episcopului Iosif Goldiș — scaunul episcopesc al Aradului, sinodul electoral, ce se întrunî la 30 Maiu (12 Iunie) 1902, îl alege — cu 30 voturi — de episcop al Aradului. Neobinând însă aceasta alegere întărirea preainaltă rămâne și mai departe în scaunul de vicar al Orăzii-mari. La Dumineca Tomii din anul 1906 e înaintat la dignitatea de arhimandrit, iar la 1909 ales de membru ordinar al Academiei române. La alegerile dietale din primăvara anului 1910 primește mandatul de deputat în camera ungară cu program guvernamental al partidului „muncei na-

tionale" prin care fapt, renegându-și principiile politice din trecut, în activitatea sa ulterioară pe arena vieții publice lunecă pe un teren negativ, și în flagrantă contradicție cu opinia publică românească.

Congresul național bisericesc, ales sub presiunea guvernului Tisza, ce se întruni în vara anului 1916 și pentru îndeplinirea scaunului metropolitan, devenit vacant prin moartea metropolitului și arhiepiscopului Ioan Meșianu, în ședința sa electorală din 24 Iulie (6 August) 1916 îl alege de arhiepiscop și metropolit al Românilor ort. din Ungaria și Transilvania. Obținând această alegere întărirea preainaltă și conferindu-i-se deodată cu întărirea și dignitatea de consilier intim al Majestății Sale, în Dumineca din 16/29 Octombrie 1916 fu hirotonit întru episcop și instalat în scaunul metropolitan, din pricina stărilor excepționale, în biserica ort. rom. din Oradea-mare.

A publicat o mulțime de articoli și studii de conținut istoric, dogmatic și din domeniul dreptului canonic în revistele, ce le-a redactat și la cari a colaborat. A scris articoli politici în ziarul: „Tribuna” și „Tribuna poporului” și a adunat documente referitoare la trecutul nostru național-bisericesc.

Este autorul și al broșurei polemice: „Dare de seamă despre judecata sf. Sinod”, București 1896, prin care guvernul liberal al României caută să-și justifice ținuta în chestia caterisirii prin sf. Sinod a metropolitului primat Ghenadie Petrescu.

Operele mai însemnate, ce le-a scris și publicat sunt: „Mitropolitul Sava II. Brancovici” Arad, 1906. „Ierarhia și Mitropolia bisericii române din Transilvania și Ungaria”. Sibiu, 1908.

Rolul diecilor din Moldova (cercetări literare istorice București 1896).

Vestea morții a sosit la Arad Luni după amiază. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan a plecat cu trenul de seara la Budapesta și a adus evenimentul neașteptat la cunoștința clerului și poporului din eparhia sa prin umătorul circular:

Din Basarabia rusească.

(Urmare.)

— Adevărat este, întări Vasile Ursu, cel dintâi dintre jurați. — Să se aleagă dintre noi patru, dimpreună cu Sfinția Ta și dascălul Irimie Grigoraș în frunte, pentru de-a merge la Prea Sfinția Sa vlădica din Chișineu și la măritul sfat bisericesc, spre dovedirea voinței noastre.

— Să ne plângem la vlădica, adăogă Nicolae Aldea, gocimanul. Să ne apere Sfinția Sa biserica de limba muscălească! N'avem lipsă de banii stăpânirii. Ne-om deschide pungile noastre și le vom goli de banul cel din urmă pentru cinstea bisericii. Cu sudoarea frunților noastre te vom ține și pe Sfinția Ta și și pe dascălul nostru. Ce zici dascăle Grigoraș? Invoiești-te?

— Să știu de bine că se prăvălește cerul pe mine, dar graiu muscălesc din strana mea tot n'o să răsune, întări învățătorul.

Părintele ascultă până la sfârșit sfatul juraților. Apoi, aleseră patru oameni de cinste, cu primarul Hurdubelea în frunte, alăturându-se și părintele și dascălul Grigoraș, să plece a doua zi la Vlădica din Chișineu pentru înfătoșarea reclamațiilor comunei Stănileștii din Vale de Prut.

* * *

Eră în ziua de Florii, când cei patru jurați în frunte cu părintele Stanciu și dascălul Grigoraș, luară drumul spre Chișineu.

Soarele umplea întreg cuprinsul larg cu

Nr. 3913/1918 Pres.

Tuturor Preonoratilor protopresbiteri și administratori protopresbiterali și Onor. preoțimi din eparhia Aradului.

Încă nu s'au împlinit doi ani de zile dela deplinirea scaunului de arhiepiscop al Transilvaniei și deodată și de metropolit al bisericii noastre ortodoxe române din statul nostru ungar, am și primit astăzi și încă din capitala țării știrea pe cât de tristă pe atât de neașteptată, că Excelența Sa Inalt Preasfințitul arhiepiscop și metropolit

Vasile Mangra

a trecut acolo la cele eterne.

Aceasta veste tristă și dureroasă ne-a surprins în așa măsură, că nu eră să dăm crezământ ochilor din motivul, că Sâmbătă la 29 Septembrie (12 Oct.) a. c. a preșezut vesel conferința episcopatului nostru întrunit în capitală în scopul de a combina o zi potrivită pentru convocarea congresului, deoarece notificarea telegrafică despre preainalta luare la cunoștință a intenționatei convocări pe termenul statutar îi venise cu așa întârziere, că în timpul până la termenul statutar nu se mai puteau îndeplini formalitățile recerute.

Deși pentru acum nu ne este dat a spune ziua înmormântării, dar convingși, că la aceasta mare durere a întregii noastre mitropolii se asociază și clerul și poporul eparhiei noastre, dispunem pre cum urmează:

1. Numai că să se arboreze flamura neagră pe toate bisericile și școlile.

2. În restimp de 6 zile dupăolaltă următoare să se tragă clopotele la toate bisericile noastre ca de obicei după morți.

3. În restimp de 6 săptămâni, la toate liturgiile să se rostească și ectenia morților și să se pomenească numele fericitului arhiepiscop și metropolit Vasile Mangra.

4. Într'una din sâmbetele celor 6 săptămâni să se țină parastas în toate bisericile noastre pentru odihna sufletului fericitului arhiepiscop și metropolit sus-pomenit.

aromire dulce de primăvară și zările păreau pretutindeni mai aproape ca altădată,

— E zi mare părinte, rupse tăcerea Gheorghiiță a lui Vasile Hurdubelea, primarele.

— Să fie într'un ceas bun, adause Vasile Ursu, cel dintâi dintre jurați.

— Avem toată nădejdea în Măria Sa vlădica, întări Nichifor Salomie, vornicul comunei.

Părintele și cu dascălul Grigoraș tăceau. Eră atâta sărbătoare în suflete, încât cuvintele răsăreau numai cu greu pe buzele oamenilor. În depărtare prinseră să se zărească cele două turlle de aramă strălucitoare, în bătaia razelor fulgerătoare, ale bisericii vlădicești din Chișineu. În oraș au intrat tocmai când lumea ieșea din catedrala încăpătoare, împrăștiindu-se fiecare la ale sale. Trimișii soborului din Stănileștii din Vale poposiră în fața palatului vlădicesc din poarta bisericii. Un singur gând îi învăluia pe toți, ca o năpraznică alegere de vifor. Iși vor spune acum năcazul, vor arată jertfele ce sunt în stare să le aducă pentru sfântul locaș de închinare, și Măria Sa o să-i înțeleagă și le va ascultă dorința...

Părintele o luă înainte, și apoi împreună cu ceialalți, pătrunseră în curtea liniștită a palatului arhiepiscopesc. Mai întâi se abătură la secretarul vlădiciei.

— Să trăiți domnule secretarăș, făcură într'un glas jurații.

— Să dea Dumnezeu bine, dar ce vânturi vă aduce pe la noi?

— Să fie cu iertăciune, domnule secretarăș,

Îndatorăm în fine, pe P. T. protopresbiteri și administratori protopresbiterali, ca din aceasta dispoziție a noastră să distribue cu toată graba fiecărui oficiu parohial câte un exemplar spre știre și strictă acomodare.

După cari toate am rămas cu binecuvântare arhierescă.

Arad, la 1/14 Octombrie 1914.

Al vostru de tot binele voitor:

Joan J. Papp, m. p.
Episcopul Aradului.

Înmormântarea răposatului a avut loc Joi, în 4/17 Octombrie, în Budapesta. Prohodul l-a servit protoiereul Matei Voileanu, asesor consistorial în Sibiu, cu asistență. Consistorul nostru eparhial din Arad a fost reprezentat la actul înmormântării prin asesorii Traian Vășian, protopopol Aradului și Petru Truția, avocat și fisc consistorial. D-zeu să-l ierte!

† Mitropolitul Ghenadie.

Vineri seara, 13 Septembrie, pe la orele 10 jum., s'a stins din viață la București, în urma unei duble pneumonii, fostul mitropolit primat al României Ghenadie Petrescu, starețul mănăstirii Căldărușani, în vârstă de 82 ani.

Se știe ce agitație a produs pe vremuri în țară procesul pentru arghirofilie, intentat lui Ghenadie de către guvernul liberal prezidat de D. Sturza, proces ce s'a sfârșit prin caterisirea fostului mitropolit.

În urma acestui proces s'a produs o enormă agitație politică, ce nu s'a potolit decât prin retragerea ministerului Sturza și venirea la cârmă a guvernului Aurelian, care a reinstalat pe Ghenadie în toate drepturile sale, acordându-i titlul de arhieru și stareția pe viață a mănăstirii Căldărușani.

Înmormântarea marelui mitropolit Ghenadie s'a făcut cu mare pompă.

Dela orele 6 dimineața un public imens se adunase în curtea azilului de bătrâni din strada Labirint, unde la umbra unui măr stufos eră așezat catafalcul pe care se odihneau rămășițele pământești ale mitropolitului Ghenadie.

Coliul catafalcului și al sicriului eră acoperit de mulțimea jerbelor de flori aduse de toți cei cari veniseră să dea ultimul lor salut marelui dispărut.

noi am voi să grăim, de se poate, cu Măria Sa vlădica nostru pentru biserica din Stănilești, răspunse primarele.

Preotul și dascălul întăriră și ei.

— Să ne primească în audiențiel!

Secretarul își frecă mâinile nerăbdător, apoi grăbit pentru a le vesti dorința, talmăciță deopotrivă de toți vlădiciei. Peste câteva clipe de așteptare tulburătoare, el se întoarse cu răspunsul.

— Vlădica nu primește pe nimeni în afaceri de administrație, zise secretarășul cu sfiată bănuitoare.

— Noi am venit în numele comunei întregi, nu pentru alta, ci pentru biserica noastră. Este vorba să mântuim limba ce-o vorbim cu toții, și să nu lăsăm muscalului să se amestece în treburile noastre, răspunse hotărît părintele Stanciu.

— Să iertați, întrerupse secretarășul, dar este cu neputință. Vlădica...

— Dar trebuie să ne primească, apăsă aspru pe vorbă juratul Ursu, învăluindu-l cu ochii pe secretarăș.

— Vlădica să ne cunoască durerile, aiasta o vrem, întări Nicolae Aldea, unul dintre jurații mai tineri.

Secretarul prinse să se miște neliniștit încoace și încolo, prin sala largă de ședință a marelui sfat vlădicesc din Chișineu. Apoi hotărît se opri în fața lor:

— O vorbă ca o sută. Trebuie să pricepeți odată. Nu vă poate primi vlădica și gata!...

— Atunci ne-om face singuri dreptate, pă-

Imbrăcat în odăjdii, cu mitra arhierască în cap, cu mâinile pe piept, având în dreapta cârja arhiepiscopală, mitropolitul Ghenadie părea că doarme. La căpătâiul mortului pe o masă îmbrăcată în doliu, sunt așezate patru perne de mătase cu decorațiunile defunctului. La orele 6 jumătate încep rugăciunile făcute de trei preoți. În liniștea grădinii azilului, care poartă numele lui Ghenadie, cântecele preoților stărnesc plânsul bătrânelor, cari apar și dispar dela ferestre, căutând par'că să-și ascundă durerile provocate de moartea celui mai bun ocrotitor al lor.

Soarele răsărit de curând aruncă câteva raze, printre frunzele mărului, accentuându-i paliditatea

La orele opt fără un sfert curtea azilului e arhiplină. Mii de oameni din toate păturile sociale au venit să vadă pe mitropolitul Ghenadie. Reprezentantii clerului, a ministerelor, a universității își fac loc împrejurul catafalcului.

La orele 8 se anunță venirea I. P. S. Sale mitropolitului Konon, care intră în curtea azilului însoțit de arhieriei: Valerian Râmniceanu și Meletie Constanțeanu, precum și de arhimandriții Savelnic și Gherontie.

După I. P. S. Sa își fac apariția delegații societății clerului „Ajutorul”, precum și un mare număr din preoții parohi ai bisericilor din Capitală.

Mitropolitul primat încunjurat de arhieriei și de 24 de preoți începe servirea prohodului. Răspunsurile sunt date de către corul metropolitan.

La orele 8 și jumătate sosește dl Simeon Mehedinți, ministrul cultelor, însoțit de S. S. Pr. I. Popescu-Mălăești, administratorul Cassei Biserice.

După terminarea slujbei religioase și după ce s'a cântat „Veșnica pomenire”, care a stors lacrimi din ochii tuturor, mitropolitul primat a luat cuvântul.

I. P. S. Sa a arătat nimicnicia vieții pământești, accentuând că pe urma tuturor nu rămân decât faptele, cari dacă au fost bune, leagă pe vecie de ele numele făptuitorului lor. Răposatul mitropolit Ghenadie a fost acela, care și-a legat numele de atâtea fapte mari și de atâtea așezăminte de binefacere. Termină rugând pe Dumnezeu pentru iertarea păcatelor lui.

După I. P. S. Sa iau pe rând cuvântul dnl Dragomir Demetrescu și Badea Cireșeanu, profesori la facultatea de teologie, arătând vieța și faptele mitropolitului Ghenadie, fapte cari fac din el cea mai măreață figură bisericească din ultima jumătate de veac.

După terminarea discursurilor, sicriul a fost ridicat de pe catafalc de către preoții Iordăchescu, Dumitrescu, Antipa Florescu și Gr. Georgescu, membri ai Consistorului și însărcinați cu conducerea rămășițelor pământești ale mitropolitului Ghenadie până la lăcașul de veci dela mănăstirea Căldărușani.

rinte, ridică glasul amenințător Nichifor Salomie, vice-vornicul din Stănilești. Vlădica să fie vlădică, aiasta să i-o vestiți Măriei Sale...

Cu vorbele aceste aspre și innăbușite de supărare, cei patru jurați și dascălul Grigoraș, părăsiră curtea reședinței episcopale.

Ce eră să mai facă acum? Părintele le dădu cu blândețe sfatul să cerceteze încă pe doi dintre cei mai de seamă sfetnici ai măritului sfat vlădicesc din Chișineu. Astfel purceseră cu îndrăzneală, spre cântălăria părintelui sfetnic Ion Lăzăreanu, cel mai tinăr dintre cei patru sfetnici vlădicesți.

Sfinția Sa nedumerit îi primi cu răceală.

— Cu ce vă pot servi părinte, îi întrebă grăbit, ridicându-se dela masa de scris, și întrebă grăbit, ridicându-se dela masa de scris, și înmuind condeul în călimară, când deputații se înființară în biroul sfetnicului.

— Am venit, să vă cerem un cuvânt în trebile bisericesti. Mai ținem limba, sau poate să ne închinăm dela sfintele Paști încolo lui Dumnezeu pe muscălește? luă cuvântul din nou părintele Stanciu.

— Păi se vede că nu cetești gazetele! D-ta, părinte, în ce lume trăiești?

— Noi am luat o hotărâre mare, întrerupse primarele Hurdubelea. Nouă popă muscălesc nu ne trebuie odată cu capul. Plătim din pungile noastre și pe popa și dascălul. Ce zici domnule Grigoraș? Invoiești-te cu ceiace putem noi?

(Va urmă.)

Sfințirea bisericii din Roșia (Bihor).

Acum 23 de ani la stăruințele unui preot sărguincios și iubitor de muncă, s'a clădit în comuna Roșia, protopopiatul Beiuș, o biserică pompoasă, ca și care nu este alta în tractul întreg. Preotul, care și în forma aceasta a preamărit numele Domnului, trecut la cele eterne, acum un an și mai bine. În urma lui a venit fiul său, Teodor Ciuhandu, și învățând de acasă pilde bune și dor de luminare a poporenilor săi, a voit să adauge la frumoasele fapte ale părintelui său, alte fapte. Simțindu-se necesitatea, ca biserica să fie renovată și împodobită cu toate cele trebuitoare, n'a cunoscut oboseală, ci alergând zi și noapte pe la parohienii săi, respirați pe dealuri și văi, a adunat considerabila sumă de 25.000 cor., bani suficienți pentru a da sfintei biserici înfățișarea și splendoarea reclamată de timpurile de azi.

Atâta jertfă dela un popor, atâta oboseală dela un păstor sufletesc, nu poate fi privit, ca un act, căreia să nu i-se dea importanța cuvenită. S'a constatat, că îndeosebi la noi Români de când s'a înmulțit banul, inima creștinului a devenit mai mică și mai puțin înțelegătoare pentru jertfa și faptele nobile.

Egoismul a prins în mrejele sale toate păturile sociale. Simțim prin urmare o deosebită mângâiere, că între astfel de împrejurări, se găsesc oameni și conducători, cari dau dovadă de o inimă largă și iubitoare de jertfă, folosind bunul material pentru scopuri frumoase, cum au făcut și roșienii în frunte cu bunul lor păstor.

Sfințirea bisericii renovate s'a săvârșit în 6 Octomvrie n. În presară dl adm. protopopesc Moise Popoviciu, în calitate de emis episcopesc și Petru E. Papp, paroh Pocola, au săvârșit priveghierea, iar Duminecă dimineața, servind încă preoții: Demetriu Săliștean (Iosani), Ioan Botiș (Petreasă), Nicolae Hălbac (Curățele), Cornel Tempelean (Căbești) și Teodor Ciuhandu (Roșia) s'a sfințit biserica, în fața unui public numeros.

La priceasnă dl Moise Popoviciu, ține predică foarte instructivă, arătând însemnătatea bisericii, felul cum să ne rugăm și să laudăm pe Dumnezeu și îndemnând pe creștini la iubire frățescă și trai plăcut lui Dumnezeu. Predica a fost ascultată cu atențiune făcând o adâncă impresie asupra celor de față.

Biserica nu numai că este grandioasă, ci ea are toate cele trebuitoare, cărți, prăznicare, odăjdii, rapori, cruci, în diferite ediții și execuții, așa că nu-i lipsește nimic, dar și moralul și evlavia poporului este multămitoare.

În strană cântările le execută mai mulți cântăreți instruați de părintele lor sufletesc. Tipicul se ține cu toată rigoarea, cum nu e nici în o biserică din părțile noastre.

După sfințirea sfintei biserici părintele Teodor Ciuhandu a dat o agapă bogată la casa sa, în onoarea oaspeților. Acolo s'a toastat pentru Prea Sfinția Sa dl episcop și P. C. Sa dl vicar, pentru dl Moise Popoviciu, preotul și poporul din Roșia.

Ne-am despărțit apoi cu gândul și cu nădejdea, că nu peste mult vom vedea ridicându-se lângă sf. biserică clădiri tot așa de frumoase pentru școala românească, confesională.

Senin.

Colonelul Victor Rusu ca educator.

În ziua a doua a monstrei ofensive rusești dela Pogorîrea Duhului sfânt, anul 1916, în toiul urgiei canonadelor mistuitoare, convoiul de răniți și oameni cu mintea împresurată de groază, ce trecea prin șanțul de sub parapetele noastre cu noroi și sânge până sub genunchi, ducea la ambulanță un glotaș român cu piciorul drept îmbrobodit în sânge roșu, ca răsbunarea. Dela aripa dreaptă a flancului nostru, cea mai expusă bătăii mortierelor rusești, din compania primă a maiorului Rusu l-au adus sanitarii. Peste patruzeci aveă glotașul și plângea ca un copil, par'că ar fi voit să-și spele cu lacrimile lui cele două distincții de vitejie, stropite cu sânge-i propriu.

— De ce plângi, creștine, — îl întreb când a ajuns în dreptul plutonului meu. — te doare rana?

— Nu mă doare — răspunde el rezolut.

— De ce plângi dară, nu-ți pare bine că

mergi acasă din iadul acesta; mergi să-ți vezi nevasta și copiii, pe cari știu că nu i-ai văzut de mult?

— De 21 luni nu i-am văzut, mi dor de ei și vreau să-i văd — răspunde iar glotașul — dar... mă rog 21 luni tot cu Domnul maior am fost... în tot locul am fost cu el și în Sârbia și în Carpați... 21 luni tot laolaltă am fost!

— Mergi cu Dumnezeu, fârtate, și n'avea teamă, că mai are Domnul maior voinici ca d-ta, n'o duce el rău; vă mai întâlniți voi iară dacă tocmai dorești, că pacea în țeară și așa n'o să vie mâne!

Și-au pornit cu el sanitarii în bubuitul asurzitor al monstrilor cu guri de foc, iar obuze grele sfredeleau în urma lor pământul, asvârlind cât ținea zarea în explozii infernale, bulgării negri, ca sombrul mormânt deschis.

Eu în urma lor nedumerit pentru un moment, gânditor mă întrebam: Oare de ce plânge glotașul maiorului Rusu acum la despărțire? Ce împrejurare i-a zămislit în suflet acest sbucium încărcat de plâns, când între el și dl maior n'a putut exista decât raportul rigid dintre ostaș și comandant?! Nici o înrudire de sânge mai apropiată între amândoi nu este, ca să pledeze pentru îndreptățirea acestui plâns și glotașul totuși plânge la desfacerea raportului dintre sine și comandantul său. Dece plânge dar glotașul scăpat de hora morții? Intimitatea raportului dintre sine și dl maior n'a putut fi de natură atât de sensibilă, ca să excite plânsul la despărțire — cunoscând atitudinea rezervată de militar ireproșabil a maiorului Rusu — o apropiere între ei a putut să-și aibă sorgintea numai în înțelegerea necondiționată a frământărilor vieții din tranșee, în lupta neșovăielnică pentru izbândirea de planuri propuse; dar cum se poate, ca românul cel atât de refractar la toate nizuințele cu scop ori cât de bine determinat ar fi, purcese chiar din înțelegerea superioară a chestiunilor vitale, aici în gura morții, cu risicul de a nu-și mai vedea pe-ai lui de acasă, se preferă a rămâne cu dl maior, să lupte împreună, să ducă la izbândă planuri propuse. În atmosfera de plumb a tranșeei, glotașul vulnerat nu. părea om de toate zilele, de aceea mulți din camarazii lui de luptă postai dealungul șanțului pe unde-l duceau, neînțelegător îl priveau în față.

Fără a cunoaște personalitatea legendarului Rusu și tot farmecul, toată forța determinantă în educațiunea de care s'a împărtășit glotașul în campania de 21 luni, de fapt e greu a-i pricepe sbuciumul și plânsul.

El a făcut parte din gloata glorioasă, temută de dușmani, în care începând cu căprarul Gheorghită — băiatul de 14 ani — până la cel mai înaintat în vârstă, n'a fost om care să dea semn de șovăire în fața planurilor propuse. Sufletul lui a fost o notă partitivă a complexului de nizuințe cunoscut sub numirea magistrală de „Detășamentul lui Rusu”, iar nota distinctivă a acestor nizuințe precise, imprimată în sufletul fiecăruia de personalitatea dlui maior, a dat glotașului înfățișarea străină oamenilor de rând. Ceeace i-a deosebit pe glotașii lui Rusu de ceilalți ostași ai tranșeei, a fost rupt din sufletul dlui maior, omul nizuințelor precise.

Cu o incomparabilă artă inventivă a știut el deșteptă nizuințe în sufletul gloatei, pe cari le-a susținut în neștirbită precisiune, chiar și în pericolul celor mai îndrăznețe încercări. Cu intrarea în acțiune a autorității sale morale impecabile, sufletul gloatei ca mânat de impetuositatea unei forțe uriașe se avântă în luptă, în conștiință deplină, ca să dea nizuințelor cea mai acomodată întrupare. Inexpugnabilă ca o stâncă de granit consecvența lui morală a fost forța conducătoare în imperiul nizuințelor comune, care i-a ținut pe toți strâns într'un mănunchi, fără a devia careva, alegându-și altă cale. Familiarizați cu astfel de nizuințe și pătrunși în simplitatea lor de însemnătatea acestora pentru rostul frământărilor în cari au ajuns să trăiască, ei glotașii dlui maior, progresiv s'au identificat cu principiile conducătoare în luptă, concordându-și vieța întru toate, cu rostul moral al nizuințelor reprezentate într'o conștiință impunătoare de comandantul gloatei. Pentru izbânda acestor nizuințe înfruntau ei desculți gerul lunilor de iarnă; iar acasă în satele noastre în perfectă comoditate, de câte ori rămân osândite să se îngroape, întreprinderi cu bun rost, pentru nepăsarea românului, cel refractar la toate. În

„Detașamentul lui Rusu“ plânge românul, când forța majoră a împrejurărilor îl sileă să-și lase locul desemnat lui de disciplină moralei ordonate.

Purces din înțelegerea reală a nizuințelor răsboinice, au ajuns ei la independență în acțiuni. Singuri erau capabili a înfrunța vehemența roirilor de dușmani, a-i ataca chiar cu ingeniozitate rară și în absența dlui maior.

În acest stadiu, glotașii trecuți prin școala absolut morală a nizuințelor patronate de originalitatea talentului strategic și fără morală a măiestrului Rusu, au reputat armatei în întregitatea căreia operau, succese uimitoare.

Și pe oamenii aceștia ni-i va aduce Dumnezeu odată acasă, ceea ce trebuie să ne intereseze pe noi acum în primul loc. Înfruntând ani de-a rândul furia elementelor naturii, tempestățile anotimpurilor grele, din agitația permanentă în care au trăit ei o viață nouă plină de răspunderi, sufletul lor se va întoarce acasă într-o armatură nouă, incontestabil mai accesibilă reformelor multiple. Fermentația răsboinică din tranșee mai ales, le-a fost o antrenare de folos, făcându-i atât de rezistenți în înverșunata măsurare de puteri și deșteptând în suflete nizuințe, nouă conforme vremii în plină agitație. Oamenii aceștia vor căuta acasă pe *cei chemați* să alimenteze și să îndrepte în direcții sănătoase însuflețirea nizuințelor curate, iar de nu-i va afla, dacă viața lor internă în loc de directive va întâmpina constituția șubredă a moralei celor *chemați*, atunci noi nu ne vom alege cu nimic din întreg focul ce lămurește aurul. Vieța poporului roman în decadentă morală și după încetarea războaielor externe, eră un inexorabil câmp de războiu, în care multiplele specii de imoralitate operau în comun la subminarea acestei vieți.

Și cum nici noi nu vom prea putea conta la puritate și conștiință morală în viața celor de acasă, acești rătăcitori în împărăția demonică a banului, vor trebui aduși la rezon, prin forța morală a vieții plină de suferințe și agitații productive a ostașilor tranșeelelor, întorși în pace acasă.

De aceea se impune în cel mai imperios mod, ca *cei chemați*, să reprezinte morale în forma cea mai precisă, dacă nu pot fi o individualitate etică, consecvența morală să le fie esențiala calitate, individuală la tot cazul și și aici figura marcantă a maiorului Rusu se impune ca model, ca exemplu edificator. În tranșeele vieții noastre oameni plângând cine n'ar voi să vadă atunci, când intenții păcătoase se sbuciumă întru zădărnicierea realizării de lucruri bune și de folos.

A-i primi altcum pe acei cari se vor întoarce, înseamnă a sfida cu impietate sanctuarul moral al suferințelor în așteptarea dreptei răsplătiri.

L. Cioban, învățător.

INFORMAȚIUNI.

Hirotonire. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan a binevoit a hirotoni într-un presbiter pe candidatul Aurel Brancu. Introducerea nou hirotonitului de capelan în Covăsiș a avut loc Duminecă, în 30 Septembrie (13 Octombrie) a. c.

La toate școlile din Arad, astfel și institutul nostru ped.-teol. diecezan, din pricina boalei spaniole, s'au sistat din nou prelegerile până în 15/28 Octombrie.

† **Necrolog.** Protopresbiterul tractului Vașcău, părintele Adrian P. Deseanu, a fost sbiciuit în modul cel mai crud de trista și nemiloasă soarte. Vineri, în 28 Septembrie (11 Octombrie) a. c. orele 11 a. m., moartea rupse firul vieții scumpei sale soții *Florica n. Frențiu*, după o boală scurtă, dar grea, fiind abia de 36 ani și în anul al 18-lea al fericii sale căsătorii.

Răposata s'a distins prin bunătate și blândete, în deosebi însă prin iubirea cea mare, ce o nutreă față de cele două fiice ale sale: *Felicia* și *Alexandrina*. Și jertfă acestei iubiri a și căzut. Primind adevărată veste, că fetițele ei sunt bolnave în Sibiu, unde își făceau studiile, a grăbit să le dea tot sprijinul și mângâierea, ce numai o mamă poate să le dea în timp de boală fiilor săi și reîntorcându-se dela patul celor pe cari le iubea atât de mult, în drumul spre casă, a fost cuprinsă și dânsa de noul dușman al omenimei „morbil spaniol“ și după o boală de abia șapte zile, a adormit în Domnul. În mormântarea rămășițelor pământeste ale

răposatei s'a făcut în 30 Septembrie (13 Octombrie), la care participară o mulțime de preoți din tract, apoi toți intelectualii din loc și mulțime mare de popor din Vașcău și jur. În mormântării i-a premers sf. liturgie, săvârșită de administratorul protopopesc al tractului Beiuș, părintele Moise Popoviciu, iar la orele 2 p. m. se începu prohodul, celebrat în sf. biserică de numitul administrator protopopesc, însoțit de 14 preoți din tract.

După cuvântarea funebrelă și rugăciunea de deslegare tristul cortegiu se puse în mișcare spre cimiter, unde ajungând, în plânsul tuturor celor de față, sicriul, încununat cu frumoase cununi, fu așezat în mormânt.

La rugăciunea sfintei biserici: „Vecinică să fie pomenirea ei“, pe lângă stimatele rudeni ale scumpei repausate, ne alăturăm și noi, prietenii și cunoștii și din adâncul inimii îi zicem: Fie țărina ușoară și să odihnească în pace, iar nemângâiatului soț și înristatelor orfane le trimitem siucere condoleanțe.

Un asistent.

Boala Spaniolă. Boala spaniolă începe cu guturai, răgușeală, fusă și călduri, cari se urcă până la 39 grade. Bolnavii n'au poftă de mâncare; au dureri în oase. De multe ori boala se adaogă cu aprindere de plămâni. Boala se răspândește mai des în locurile, unde sunt îngheștii mulți oameni, căci boala nu se capătă numai prin atingere (dând mâna, atingând hainele) cu un bolnav, ci și răsuflând aerul în locul unde se află un bolnav. De aceea se recomandă a se ocoli locurile, unde e multă lume, deci și crâșmele. În ziarele elvețiene se publică amănunte despre felul cum se apără locuitorii orașelor Bern, Geneva și Lausanne împotriva boalei spaniole. Îndată ce s'a ivit boala, guvernul elvețian a oprit orice fel de întruniri în masă. În cantoanele, unde s'a arătat boala, s'au închis îndată toate teatrele, concertele, școlile, șcl., ba chiar și bisericile. În sanatoriile elvețiene la vestea boalei spaniole s'a pus pe mescoara de noapte a fiecărui bolnav sticlă cu soluție de cali-hiper-mangan și sub control medical s'a purtat de grijă, ca bolnavii să gargarizeze de trei ori în zi. În scurt timp, de câteva săptămâni, boala din Elveția a încetat.

Arhiducele Iosif — nun. Din Oradea se anunță: S'a întâmplat în luptele dela Doberdo, că viteazul soldat român Dumitru Sera a fost rănit greu și a ajuns după front într'un spital de tabără. Arhiducele Iosif a cercetat pe soldații săi ca de obicei. Cu ocazia aceasta a dat în vorbă cu Dumitru Sera, pe care a început să-l mângâie. Dar soldatul rănit a zis, că își simte moartea apropiată. Arhiducele Iosif a răspuns în glumă: Am să joc eu la nunta ta!

Dumitru Sera s'a făcut sănătos, a ajuns la front, a fost de nou rănit și iar s'a însănătoșat. Acum e pe front. Dar până a nu ajunge de nou la front, s'a logodit cu o fată, și a scris arhiducei Iosif, că se căsătorește și totodată îl invită la nuntă, pe temeiul promisiunii de mai sus. Arhiducele Iosif a trimis vorbă lui Dumitru Sera pe cartă de războiu. Și-i scrie așa:

Din tabără, 18 August 1918. Iubite fiu viteaz! Am primit scrisoarea ta. Mă bucur din inimă, că te-ai făcut sănătos. Știam că n'o să te dai morții cu una, cu două. Vezi că ți-a ajutat Dumnezeu! Făgăduința mea o împlinesc bucuros; da, eu am să-ți fiu naș! Dacă împrejurările mă iartă, voi lua parte în persoană la cununia ta: iar de cumva voi fi împiedecat, am să rog pe iubitul și vrednicul nostru conducător pe colonelul Kratochvil, să mă înlocuiască. Dumnezeu cu tine! Salută și în numele meu pe aleasa ta. Achiducele Iosif.

Dumitru Sera merge în Octombrie la concediu pentru 28 zile și atunci își serbează nunta. Poate s'o facă ușor: Arhiducele Iosif i-a dăruit o mie de coroane.

Nr. 3547/1918.

Circular

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din districtul Consistorului din Arad.

În vedere, că nici regulamentele în vigoare, precum nici instrucțiunea consistorială de sub Nr. 8591/1901 nu conține dispoziții precise cu privire la primirea ori respingerea supraofertelor înaintate în urma licitațiilor efectuate pentru esarândarea, ori vinderea realităților bisericesti,

pentruca în viitor parohiile să aibă un uormativ uniform, dispunem următoarele:

Supraofertele totdeauna au să se primească de către comitetele parohiale, întrucât acestea au fost înaintate în scris dela licitare în 8 zile la oficiul parohial.

Supraofertele intrate după acest termen, ori cari nu vor fi înaintate la oficiul parohial, sub nici un motiv nu vor fi luate în considerare.

Supraofertul deodată cu înaintarea supraofertului va avea să depună 10% din suma oferită, ca vadiu.

Dela licitare în 8 zile să fie convocat înomis comitetul parohial, care după ce va constată, că nu au intrat supraoferte, va aprobă numai decât licitarea, întrucât aceea a decurs conform regulamentului, respective instrucțiunii. Dacă au intrat supraoferte în regulă după prescrierile de sus, va defige nou termen de licitare.

În cazul din urmă, între condițiile de licitare are să se ieie ca preț de exclamare suma cea mai mare oferită de supraoferenți și întrucât în decursul licitației celei noi nimenea nu ar promite mai mult, decât suma aceasta, de esarândator (cumpărător) se va consideră acela, care a oferit suma aceasta.

Arad, șed. cons. dela 15/28 Septembrie 1918.

Ioan I. Papp, episcop.

Redactor responsabil: Dr. Teodor Botiș, profesor.

Concurse.

În conformitate cu rezoluția Consistorului Nr. 2721/1917, se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante **Bodești** (Bozôsd) cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“, pe lângă următorul beneficiu:

1. Sesia parohială, după care alesul va plăti contribuția. 2. Casa parohială. 3. Stolele legale. 4. Birul legal ș. a. Dela credincioși, cari posed 4 jug. (lanțe) pământ, 15 litre cucuruz, dela cei ce posed peste 4 lanțe, 30 litre (cucuruz sfărmat).

Alesul va avea să catehizeze la școala de acolo fără alta remunerație.

Parohia este de clasa I, dar se admit la concurs și cei cu cvatificație de cl. II-a.

Reflectanții trebuie: 1. Să-și înainteze re-cursele oficiului protopresbiteral din Buteni. 2. Să se prezinte în sf. biserică din Bodești, pe lângă observarea Reg. § 33. 3. Înainte de a se prezenta în sf. biserică trebuie să avizeze oficiul protopresbiteral, că are cvatificație prescrisă, iar de este din altă dieceză, să dovedească, că are consenzul Ven. Cons. din Arad sau a I. P. S. Sale episcopului nostru diecezan, că poate recurge la aceasta parohie. **Comitetul parohial.**

În conțelegere cu: F. Roxin, ppresbiter.

—□— 1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din **Semlac**, devenită vacantă prin alegerea părintelui Dr. Patriciu Țiuca de protopresbiter al tractului Vinga, prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 de zile** dela prima apariție în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Venitele sunt: 1. Una sesiune parohială constătătoare din 33 jughere pământ arător. 2. 400 cor. (patru sute cor.) ca bir parohial. 3. Stolele legale. 4. Eventuala întregire dela stat.

Alesul este obligat a catehiză în școlile noastre confesionale din loc fără niș o remunerație și va suporta toate dările după sesiune și după venitele din parohie.

Doritorii de a reflectă la aceasta parohie sunt poțiti, ca recursele adresate comitetului parohial din Semlac și ajustate cu testimoniu de cvatificație pentru parohie de clasa primă, cu testimoniu de maturitate și eventual cu atestat despre serviciul prestat pe terenul bisericesc-scolar, să-l înainteze oficiului protopopesc din Arad în termenul concursual, în care restimp, pe lângă respectarea dispozițiilor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii și pe lângă încunoștințarea prealabilă a protopresbiterului, vor avea să se prezinte în sf. biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cele rituale și în oratorie, — iar întrucât vor fi din alta dieceză, vor avea să dovedească, că pentru a recurge au consimțământul Consistorului, respective a Episcopului diecezan.

Comitetul parohial gr.-or. rom. din Semlac.

În conțelegere cu: Traian Vațian, ppresbiter.

—□— 2—3